

₹ 14.00

ISBN 978-81-237-4680-7

नेशनल बुक ट्रस्ट, इंडिया

विहीर

वामन चोरघडे

नवसाक्षर वाचनमाला

विहीर

iii

वामन चोरघडे

चित्रे

शशी शेट्टे

नॅशनल बुक ट्रस्ट, इंडिया

हे पुस्तक प्रकाशित करण्यासाठी के. के. बिल्ला प्रतिष्ठानचे अनुदान लाभले आहे.

ISBN 978-81-237-4680-7

प्रथम प्रकाशन : 2006 (शके 1927)

पहिली आवृत्ती : 2013 (शके 1934)

मूळ © श्रीकांत चोरघडे

Viheer (Marathi)

₹ 14.00

संचालक, नॅशनल बुक ट्रस्ट, इंडिया

नेहरू भवन, 5 इन्स्टिट्यूशनल एरिया, फेज-II

वसंत कुंज, नवी दिल्ली-110 070 यांनी प्रकाशित केले.

त्या विहिरीला वरून तोंडी नव्हती. चार धोंडे नीट बसवून तिची बांधण गोल व नीटनेटकी केली होती. भोवताली सारा चिखल माजला होता व त्यातच ठेवलेल्या दगडावरून पलीकडे विहिरीवर जायची वाट!

बऱ्याच जणी पाणी भरीत होत्या. चाक नसलेली विहीर ती. पाणी ओढायचे झालेच तर वाकून ओढणे फक्त शक्य.

प्रत्येकीच्या लुगड्याचा रंग निरनिराळा होता. पिवळा, खडी काढून रंगविलेला काळा, लालवट-पुष्कळ पुष्कळ रंग होते. पाणी ओढताना त्या खाली वाकत आणि त्या विहिरीची तोंडी झाकली जाई. दुरून पाहणाऱ्याला वाटे जणू रंगीबेरंगी फुलाफळांनी लवलेल्या वेलींची चिरणच!!

मातीच्या घागरी दोराने आत टाकून त्या पाणी ओढीत होत्या. बांधणीच्या गोट्याला लागून घागर केव्हा फुटेल याचा नेम नव्हता. फार जपत होत्या

त्या! घागर भरून आल्यावरच त्या इकडे तिकडे पाहत!!

“यशोदे, हा हात उघडा कसा ग? आज सकाळी तर होत्या साऱ्या बांगड्या,” एकीने भीत भीत प्रश्न केला. यशोदेचा चेहरा सुकला होता; डोळे लाल झाले होते व नेहमीपेक्षा ती कमी बोलत होती.

तिच्या जवळ असलेल्या गिरजेने कपाळावरचे केस बाजूला सारले व स्निग्ध दृष्टीने तिच्याकडे पाहून तोच प्रश्न विचारला. तिला उत्तर देणे भाग होते. तिच्या कपाळी किंचितशी आठी पडली! तिने ओठ थोडेसे आत ओढले!—

“फोडल्या बाई तुझ्या भावानं.”

“कोण, राजाराम का ग?—”

“पण, तुझ्या नवऱ्यानं काहीच म्हटलं नाही?” तिसरीने आश्चर्याने विचारले. त्या स्पष्टस्पष्ट बोलत होत्या!

“ते तरी काय म्हणतील ग नेहमी? उलटी मलाच बोलणी बसली. जेवायच्या वेळेस चटणीचं नाव काढलं म्हणून घाई घाई वाटायला बसले. तुझ्या भावानं मीठ मागितलं. घाईत मला ऐकूच आलं नाही.

त्याला आला राग आणि ताट आपटून तो उठून
गेला—वाटी माझ्या हातावरच पडली.”

“एकेक उलटंच! अन् तुझ्या घरी सारं सहन केलं
अं!”

यशोदेच्या डोळ्याला थेंब आले होते.

“तो तरी काय करील बिचारा!” गंगू घागरीचा
गळफास सोडीत म्हणाली.

“म्हातारी असेल जवळच.
बोलून उगीच शोभा. चौघांच्या
घरी बोलता येत नाही.
होय, त्याला उदंड

वाटलं तसं, पण तो यशोदेलाच बोलेल सारं गिळून.
चौघांचं घर! बिचारीला—”

सर्व बायका तटस्थ होऊन सहानुभूतीने तिच्याकडे पाहत होत्या. तिने डोळ्याला पदर लावला होता व न आठवण्याचा प्रयत्न करूनही, मागचे ते सारे आठवून तिला एकदम हुंदका आला!

“उगी, उगी बेटा!” नुकत्याच आलेल्या वयस्क स्त्रीने तिच्या पाठीवरून हात फिरविला. दोन गोड शब्द बोलल्यामुळे यशोदेला गहिवर आला होता.

“उगी बेटा, हे कसलं मेलं चौघांचं घर!”

“नाही तर काय ग?” यशोदा एकदम बोलू लागली. तिचे अवसान तिच्या डोळ्यांतून साऱ्यांकडे पाहत होते.—

“उगी, उगी तरी किती वेळ राहू? अशी लाही होते जिवाची. सासू बोलते ती वेगळी. दिराचा प्रकार हा असा. पुन्हा ते बोलतील वेगळेच—त्यांना समजून उगीच डोळ्यांवर कातडं—आणि मलाच बोलणी. जीव जातो सदा. एखाद्या दिवशी—”

“हं, असं भलत्या जागी बोलू नये. भर, पाणी भर; ती पाहा घागर गोट्याशी हेलकावते आहे.”

“रोजचं असं झालं तर...”

ती घागर तिने पेलून धरली आणि तशाच जड हाताने वर ओढली. बाकीच्या साऱ्या जणी भारावलेल्या अंतःकरणाने पाणी ओढीत होत्या! कुणीच बोलत नव्हते! दुरून पाहणाऱ्याला वाटे—फुलाफळांनी लवलवलेल्या निरनिराळ्या वेलींची चिरण आहे ती एक...

पण किंचित जवळ गेल्यावर कळले असते—
कुणाचेही जीव घ्यायला सोकावलेली, तोंडी न
बांधलेली अशी ती एक काळ्या कातळाची विहीर
आहे तिथे, आड दडलेली!

पण तिच्यातूनही त्या बिचाऱ्या खोल खोल घागरी
टाकून जपून जपून जीवन ओढताहेत आणि घागरी
पुन्हा मातीच्या!

